

COMISIA
EUROPEANĂ

Bruxelles, 2.4.2014
COM(2014) 209 final

**COMUNICARE A COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIU,
COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI COMITETUL
REGIUNILOR**

**Raport privind punerea în aplicare a cadrului UE pentru strategiile naționale de
integrare a romilor**

{SWD(2014) 121 final}

1. INTRODUCERE

Cadrul UE pentru strategiile naționale de integrare a romilor până în 2020¹ adoptat în aprilie 2011 a marcat o schimbare a abordării legate de incluziunea romilor: pentru prima dată, a fost elaborat un cadru global și bazat pe elemente concrete, corelat în mod clar cu strategia Europa 2020. Cadrul UE este pentru toate statele membre, dar trebuie să fie adaptat fiecărei situații naționale.

Șefii de stat și de guvern din UE au aprobat cadrul UE² și, în consecință, pentru prima dată, statele membre au început să își coordoneze eforturile pentru a elimina diferențele dintre cetățenii de etnie romă și ceilalți cetățeni în ceea ce privește accesul la educație, la ocuparea forței de muncă, la asistența medicală și la locuințe. Comisia a instituit un mecanism de raportare anuală către Parlamentul European și Consiliu pentru evaluarea progreselor realizate până în 2020. În paralel, Comisia a creat structuri pentru a sprijini eforturile statelor membre, în special rețeaua de puncte de contact naționale pentru romi în cadrul căreia punctele de contact naționale din toate cele 28 de state membre se întâlnesc în mod regulat, precum și Grupul operativ privind romii din cadrul Comisiei prezidat de către Direcția Generală Justiție (vicepreședinte fiind Direcția Generală Ocuparea Forței de Muncă, Afaceri Sociale și Incluziune) care reunește înalți reprezentanți ai Secretariatului General al Comisiei, precum și din diverse direcții generale, inclusiv din cele responsabile cu politica regională și urbană, cu educația și cultura, cu agricultura și dezvoltarea rurală, cu sănătatea și consumatorii, cu extinderea, afacerile interne, statisticile, bugetul, comunicarea, precum și din Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (FRA), pentru a asigura coerența și consecvența.

Prezentul raport măsoară pentru prima dată progresele înregistrate în cele patru domenii-cheie: educație, ocupare a forței de muncă, sănătate și locuințe, precum și în ceea ce privește combaterea discriminării și utilizarea fondurilor. De asemenea, în cadrul acestuia sunt evaluate progresele înregistrate la nivelul UE.

2. PROGRESELE ÎNREGISTRATE LA NIVELUL UE

2.1. Incluziunea integrării romilor în cadrul politicilor și în ceea ce privește finanțarea

Dimensiunea și situația populației rome variază de la un stat membru la altul. În plus, în unele state membre, integrarea comunităților rome care au sosit recent generează noi provocări care trebuie abordate. În cadrul UE, toate statele membre³ și-au elaborat propriile strategii de integrare a romilor⁴ adaptate la nevoile populației rome de pe teritoriul lor. Întrucât mulți romi se confruntă cu sărăcia și excluziunea socială, Comisia a corelat integrarea romilor cu agenda sa mai amplă pentru creștere

¹ COM(2011) 173 final, JO L 76/68, 22.3.2011.

² *Concluziile Consiliului European EUCO 23/11 din 23 și 24 iunie 2011, care au urmat concluziilor Consiliului Ocuparea Forței de Muncă, Politică Socială, Sănătate și Consumatori (EPSCO) privind un cadru al UE pentru strategiile naționale de integrare a romilor până în 2020, 106665/11 din 19 mai 2011.*

³ Malta nu a adoptat nicio strategie națională de integrare a romilor, declarând că nu există o populație romă importantă pe teritoriul său, dar că va aborda integrarea romilor în cazul în care va fi necesar.

⁴ În prezenta comunicare, termenul „strategii” acoperă seturi integrate de măsuri de politică și strategii.

economică, Strategia Europa 2020. În cadrul semestrului european, Consiliul European a emis recomandări specifice fiecărei țări⁵ privind integrarea romilor pentru statele membre cu o populație romă considerabilă. În plus, Comisia a propus, iar Consiliul a adoptat primul instrument juridic de până acum privind romii - o recomandare a Consiliului cu privire la măsurile de integrare efectivă a romilor în statele membre⁶. Recomandarea identifică măsuri specifice, inclusiv acțiuni pozitive pentru îmbunătățirea situației romilor.

Grupul operativ privind romii al Comisiei se asigură că toate aspectele legate de integrarea romilor sunt soluționate, în special prin utilizarea diferitelor fonduri ale UE. Noul cadru financiar multianual pentru 2014-2020⁷ facilitează utilizarea fondurilor UE în vederea integrării romilor. Regulamentul privind dispozițiile comune pentru toate fondurile structurale și de investiții europene (ESI)⁸ oferă posibilitatea de a combina diferite fonduri ale UE pentru a întreprinde acțiuni în cele patru domenii-cheie de politică ale cadrului UE. Principalele fonduri relevante pentru integrarea romilor sunt Fondul social european (FSE), Fondul european de dezvoltare regională (FEDR) și Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală (FEADR). Regulamentul financiar⁹ prevede că un procent de cel puțin 23,1 % din bugetul politicii de coeziune va fi alocat pentru investiții în oameni – prin Fondul social european care alocă cel puțin 20 % din această sumă, în fiecare stat membru, pentru combaterea sărăciei și a excluziunii sociale. De asemenea, noile regulamente care reglementează cheltuirea fondurilor UE includ acum mecanisme îmbunătățite de monitorizare și de evaluare pentru a obține informații mai precise cu privire la îndeplinirea sau neîndeplinirea de către fondurile structurale a obiectivelor de incluziune a romilor care au fost stabilite.

De asemenea, Comisia a elaborat un cod european de conduită referitor la parteneriat¹⁰, care acoperă toate fondurile ESI și prevede criteriile detaliate pentru organizarea parteneriatelor, precum și pentru planificarea, punerea în aplicare și monitorizarea programelor. În plus, Regulamentul privind Fondul social european

⁵ În 2013, Consiliul European a emis recomandări specifice fiecărei țări, relevante pentru incluziunea romilor, adresate Bulgariei, Republicii Cehe, Ungariei, Slovaciei și României. Aceste recomandări abordează punerea în aplicare a strategiilor naționale de integrare a romilor în cadrul politicilor orizontale, precum și progresele înregistrate în cadrul politicilor speciale pentru romi din domeniul educației și al ocupării forței de muncă.

⁶ Recomandarea Consiliului din 9 decembrie 2013 cu privire la măsurile de integrare efectivă a romilor în statele membre, JO C 378, 14.12.2013, p. 1.

⁷ *Regulamentul Consiliului de stabilire a cadrului financiar multianual pentru perioada 2014 – 2020*. Regulamentul nr 1311/2013 al Consiliului din 2 decembrie 2013, JO L 347, 20.12.2013, p. 884.

⁸ *Regulamentul (UE) nr. 1303/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 decembrie 2013 de stabilire a unor dispoziții comune privind Fondul european de dezvoltare regională, Fondul social european, Fondul de coeziune, Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală și Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime, precum și de stabilire a unor dispoziții generale privind Fondul european de dezvoltare regională, Fondul social european, Fondul de coeziune și Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1083/2006 al Consiliului, JO L 347, 20.12.2013.*

⁹ Inclusiv Regulamentul (UE) nr. 1304/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 decembrie 2013 privind Fondul social european și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1081/2006 al Consiliului, JO L 347, 20.12.2013.

¹⁰ Regulamentul delegat (UE) al Comisiei din 7 ianuarie 2014 privind Codul european de conduită referitor la parteneriat, în cadrul fondurilor structurale și de investiții europene, C(2013) 9651.

(FSE)¹¹ prevede ca o sumă corespunzătoare din finanțarea FSE să fie utilizată în regiuni mai puțin dezvoltate și în regiunile de tranziție pentru a consolida capacitatea partenerilor sociali și a ONG-urilor în ceea ce privește punerea în aplicare a programelor.

În cele din urmă, pe baza unei propuneri a Comisiei, Consiliul a adoptat o recomandare privind înființarea unei garanții pentru tineret¹², iar statele membre au fost invitate în mod expres să considere romii drept grup-țintă principal în raport cu dimensiunile și situația populației rom de pe teritoriul lor.

2.2. Colaborarea strânsă cu toate părțile interesate

Comisia a instituit un dialog permanent cu statele membre prin intermediul rețelei celor 28 de puncte de contact naționale pentru romi. Această rețea reprezintă un important pas către sprijinirea coordonării și a punerii în aplicare a strategiilor, precum și a acțiunilor la fața locului. Aceasta permite, de asemenea, statelor membre să își împărtășească experiența și expertiza cu Comisia și promovează cooperarea transnațională și schimbul de bune practici.

În plus, reuniunile Platformei UE pentru incluziunea romilor au evoluat către un forum de discuții și schimb de experiență între Comisie, state membre, organizații internaționale, țări implicate în procesul de aderare și societatea civilă. Comisia, în cooperare cu toate părțile interesate, va continua să reflecteze cu privire la modalitatea de a eficientiza într-o și mai mare măsură acest forum și de a contribui în mod optim la conturarea politicilor europene de integrare a romilor.

Pentru a sprijini punerea în aplicare efectivă a strategiilor naționale de integrare a romilor la nivel local și regional, Comisia participă la o coaliție a organizațiilor internaționale¹³. În această coaliție, Comisia și Consiliul European își unesc forțele pentru a consolida capacitatea autorităților locale de a elabora, a finanța și a pune în aplicare strategii locale de incluziune a romilor, începând cu îmbunătățirea guvernantei locale¹⁴ și participarea comunității prin intermediul medierii¹⁵.

¹¹ Regulamentul (UE) nr. 1304/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 decembrie 2013 privind Fondul social european și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1081/2006 al Consiliului, JO L 347, 20.12.2013.

¹² Recomandarea Consiliului din 26 aprilie 2013 privind înființarea unei garanții pentru tineret, JO C 120, 26.4.2013, p.1.

¹³ Cum ar fi Consiliul European, Banca de Dezvoltare a Consiliului European, Banca Mondială, Organizația Națiunilor Unite, UNICEF, Agenția pentru Drepturi Fundamentale a UE (FRA) și Fundația pentru o Societate Deschisă.

¹⁴ Proiectul ROMACT, lansat în octombrie 2013 în aproximativ 40 de localități din 5 state membre, vizează consolidarea voinței politice și a angajamentului politic susținut la nivel local și sporirea participării democratice și a autonomizării comunităților locale de romi, pentru a oferi asistență în elaborarea și punerea în aplicare de proiecte cu sprijinul fondurilor UE și naționale.

¹⁵ Programul ROMED, finanțat prin intermediul programului de învățare pe tot parcursul vieții, lansat în 2011, a oferit până în prezent cursuri de formare pentru aproximativ 1 300 de mediatori în domeniul școlii, al culturii și al sănătății. Pentru perioada 2013-2014, procedura de mediere se axează pe stabilirea de contacte cu autorități locale (municipalități, școli etc.).

3. PROGRESSELE ÎNREGISTRATE ÎN STATELE MEMBRE – EVALUAREA EFECTUATĂ DE COMISIE

La trei ani după adoptarea cadrului UE, deși încă lent, în majoritatea statelor membre încep să se contureze progrese. Prezentul raport analizează în special ce măsuri au fost puse în aplicare, dacă orientările furnizate în rapoartele intermediare precedente ale Comisiei au fost urmate și dacă există un impact efectiv pe teren. Documentul de lucru însoțitor al serviciilor Comisiei conține o prezentare detaliată pentru fiecare stat membru și prima evaluare a strategiei naționale de integrare a romilor a Croației, prezentată după aderarea la UE la 1 iulie 2013.

Evaluarea utilizează în special informații primite de la statele membre prin intermediul punctelor de contact naționale pentru romi, de la societatea civilă și de la Rețeaua europeană de experți independenți în materie de incluziune socială. Studiul FRA din 2011 privind situația de pe teren este punctul de plecare pentru măsurarea progreselor.

3.1. Educația

În cadrul UE, Comisia solicită statelor membre să asigure, ca o cerință minimă, finalizarea ciclului primar de învățământ, să extindă accesul la o educație și o îngrijire de calitate pentru preșcolari, să se asigure că niciun copil de etnie romă nu face obiectul discriminării sau segregării și să reducă numărul persoanelor care au părăsit timpuriu școala. De asemenea, statele membre au fost invitate să încurajeze tinerii romi să participe la învățământul secundar și terțiar.

Evaluarea efectuată de Comisie arată că statele membre au adoptat o serie de măsuri specifice care au dat rezultate pe teren. De exemplu, rapoartele indică o tendință generală pozitivă clară în ceea ce privește accesul la educația și îngrijirea destinate preșcolarilor.

Cu toate acestea, rămân încă multe de făcut pentru a determina o schimbare la o scară mai mare. Cele mai grave probleme identificate anterior de cadrul UE sunt în continuare de actualitate și necesită eforturi susținute suplimentare. Pentru a realiza progrese importante, sistemele educaționale tradiționale ar trebui să devină mai favorabile incluziunii și mai adaptate la nevoile elevilor romi.

Persistența segregării copiilor romi în școli sau clase speciale¹⁶ rămâne o provocare-cheie, fără soluții simple și clare. Combaterea segregării necesită angajament politic, timp, planuri atente de pregătire și de punere în aplicare, care iau în considerare circumstanțele locale. Măsurile care generează indirect o segregare ar trebui să fie sistematic eliminate. Statele membre vizate în cea mai mare măsură (de exemplu, Republica Cehă, Slovacia, Ungaria, România, Bulgaria și Grecia) vor trebui să pună în aplicare măsuri mai ferme pentru a pune capăt și a inversa această situație, prin intermediul unui sistem educațional tradițional favorabil incluziunii, accesibil și de calitate.

¹⁶ Segregarea din școlile obișnuite frecventate de romi: SK: 58 %, HU: 45 %, EL: 35 %, CZ: 33 %, BG: 29 %, RO: 26 %, FR: 24 %, ES: 10 %, IT: 8 %, PT: 7 %, PL: 3 %. - segregarea din școlile speciale: copiii romi care merg la școli speciale frecventate în principal de romi: CZ: 23 %, SK: 20 %, FR: 18 %, BG: 18 %, etc. Sursă: FRA, *Educație: Situația romilor în 11 state membre ale UE. Sondaj privind romii - raport specific* (urmează să apară în 2014).

Importanța accesului la o educație și o îngrijire de calitate pentru copiii preșcolari (ECEC) este în prezent larg recunoscută. De asemenea, în mai multe state membre au fost puse în aplicare o serie de măsuri legislative (de exemplu, o perioadă obligatorie de învățământ preșcolar, stimulente în numerar). Unele state membre au fost în măsură să raporteze rezultate pozitive clare. De exemplu, în Finlanda, în zece ani, participarea copiilor romi la învățământul preșcolar a crescut de la 2 % la 60 %. Același lucru este valabil și pentru Ungaria, unde rata de înscriere a copiilor romi în învățământul preșcolar este ridicată (79 %) și este posibil să se îmbunătățească în continuare, deoarece noua lege privind învățământul public reduce vârsta minimă pentru înscrierea în învățământul preșcolar obligatoriu la 3 ani. Pe de altă parte, în anumite state membre, măsurile puse în aplicare sunt încă insuficiente (de exemplu, Slovacia) sau chiar inexistente (de exemplu, Grecia).

Reducerea numărului de romi care părăsesc timpuriu școala necesită, de asemenea, eforturi suplimentare, inclusiv activități extrașcolare și o cooperare strânsă cu familiile. Situația copiilor care stau ilegal pe teritoriul unui stat poate fi chiar mai gravă atunci când lipsa documentelor oficiale necesare, cum ar fi un permis de ședere valabil sau dosare medicale, poate împiedica înscrierea copiilor în învățământul primar. Raportul ombudsmanului francez¹⁷ a indicat o serie de cazuri în care autoritățile locale au împiedicat accesul copiilor romi la învățământul primar din aceste motive. În plus, deplasările frecvente ale romilor și ale familiilor nomade au dus la întreruperi ale activității școlare, având drept rezultat decalaje educaționale și rate ridicate de abandon școlar.

Evaluarea efectuată de Comisie confirmă că eforturile susținute pot genera un impact semnificativ asupra situației romilor în domeniul educației. De exemplu, în trei ani (2010-2013), un proiect educațional din Bulgaria a redus numărul copiilor care abandonează școala cu aproximativ 80 %. Există și alte bune practici, precum școlile cu program continuu din Bulgaria și Slovacia sau activitățile desfășurate după orele de școală oferite în mod special copiilor defavorizați din Ungaria, utilizarea unor mediatori în Finlanda, includerea culturii romilor în programele de învățământ din Slovacia și Ungaria, oferirea de asistență lingvistică în Bulgaria și Franța, oferirea unei educații bilingve (limba romani-limba română), pregătirea de profesori de limba romani în România, precum și formarea cadrelor didactice în Slovacia, Ungaria și Bulgaria. În plus, o evoluție pozitivă o reprezintă extinderea proiectelor educaționale la copiii ale căror familii se mută dintr-un stat membru în altul.

Cu toate acestea, practicile existente au un domeniu de aplicare destul de restrâns, iar principala provocare rămâne sporirea acestor inițiative și asigurarea de finanțare pe termen lung. Sunt necesare mai multe eforturi în ceea ce privește formarea cadrelor didactice și introducerea de metode de predare favorabile incluziunii, care iau în considerare nevoile individuale de învățare. O utilizare mai sistematică a asistenților pedagogici și a mediatorilor romi, precum și o implicare într-o mai mare măsură a comunităților locale și a părinților ar îmbunătăți accesul copiilor romi la un învățământ general de calitate. Trebuie să se asigure coerența politicilor generale cu obiectivele stabilite în strategiile naționale de integrare a romilor (de exemplu, în Ungaria).

¹⁷

Le Défenseur des Droits, Bilan d'application de la circulaire interministérielle du 26 août 2012 relative à l'anticipation et à l'accompagnement des opérations d'évacuation des campements illicites août 2012 – mai 2013 (juin 2013).

Dincolo de școlarizarea obligatorie, diferențele dintre cetățenii de etnie romă și ceilalți cetățeni în ceea ce privește școlarizarea devin și mai mari. Acest lucru este deosebit de dăunător pentru integrarea romilor și contează pe piața forței de muncă, întrucât lipsa de competențe și de calificări profesionale împiedică adulții de etnie romă să aibă acces la locuri de muncă de calitate. Există puține măsuri sistemice de încurajare a tinerilor romi pentru a urma în continuare o formă de învățământ sau de sprijinire a elevilor romi în vederea reintegrării în sistemul de învățământ după ce au abandonat școala. Deși în Polonia, Finlanda și Suedia au fost instituite măsuri de creștere a numărului absolvenților de învățământ secundar și superior și de consolidare a educației și a formării profesionale pentru adulții de etnie romă, în majoritatea statelor membre astfel de măsuri sunt destul de sporadice, iar acestea constau în principal în burse pentru studenții talentați. În ceea ce privește tinerii, învățarea non-formală și cea informală sunt, de asemenea, un instrument important pentru dezvoltarea competențelor și creșterea capacității de integrare profesională a acestora.¹⁸

Exemple din domeniul educației

Bulgaria și Ungaria - în Bulgaria au fost instituite **clase pregătitoare** de doi ani **obligatorii**; în Ungaria, începând cu anul școlar 2014-2015, vor fi introduse clase pregătitoare obligatorii, care trebuie urmate de la vârsta de trei ani. Această măsură generală este promițătoare în ceea ce privește educația copiilor romi în învățământul primar, dar pentru a obține rezultate pe termen lung sunt esențiale capacități suficiente și personal de calitate.

Danemarca – Proiectul „**Hold On Tight Caravan**”, administrat de Ministerul Educației, este axat pe atragerea mai multor tineri aparținând minorităților etnice pentru a începe și a finaliza un program de educație și formare profesională. În școli, inițiativa este gestionată de coordonatori care asigură o abordare individualizată pentru fiecare tânăr expus riscului de eșec sau de abandon școlar. Proiectul este pus în aplicare pe întreg teritoriul Danemarcei. Încă de la începutul său, în 2009, ratele generale de abandon școlar și de abandon al formării profesionale au scăzut de la 20 % la mai puțin de 15 %, reducându-se totodată diferențele față de elevii danezi autohtoni. În perioada 2009-2013, contribuția FSE la proiectul „Hold On Tight Caravan” a fost de 3 214 000 EUR.

Romania - programul de măsuri în favoarea romilor în domeniul învățământului superior continuă. Aceste programe generale oferă locuri speciale romilor pentru admiterea la universitățile publice (în anul universitar 2010-2011 au fost alocate 555 de locuri, iar în 2012-2013, 564 de locuri).

Suedia Asociația pentru educația adulților din Gothenburg (Studieförbundet Vuxenskolan i Göteborg) oferă cursuri romilor care nu au absolvit învățământul primar sau secundar.

Deși s-au înregistrat progrese, în special în ceea ce privește accesul la educația și îngrijirea destinate preșcolarilor, trebuie depuse eforturi suplimentare pentru a

¹⁸

Recomandarea Consiliului din 20 decembrie 2012 privind validarea învățării non-formale și informale în cazul tineretului european (JO C 398/1, 22.12.2012) încurajează utilizarea instrumentelor de validare a competențelor și a calificărilor obținute prin astfel de experiențe de învățare.

reduce dezavantajul educațional al romilor. Pentru statele membre cu o populație romă importantă ar trebui să se acorde prioritate eliminării segregării, prin combaterea părăsirii timpurii a școlii și prin sisteme de învățământ general mai favorabile incluziunii. Facilitarea dobândirii de către tinerii romi de competențe și calificări cerute pe piață, cel puțin la nivelul învățământului secundar, și asigurarea de învățare pe tot parcursul vieții pentru adulții romi ar trebui să fie un obiectiv clar atât pentru măsurile generale, cât și pentru cele specifice. În plus, ar trebui sprijinite și sporite acțiunile pozitive menite să crească nivelul de educație al romilor, pentru a le permite tinerilor romi să obțină calificări profesionale.

3.2. Ocuparea forței de muncă

Pentru a elimina diferențele în materie de ocupare a forței de muncă dintre cetățenii de etnie romă și ceilalți cetățeni, cadrul UE invită statele membre să garanteze romilor acces nediscriminatoriu la piața deschisă a forței de muncă, la activități independente și la microcredite, precum și la formare profesională. Statele membre au fost încurajate să asigure un acces egal efectiv pentru romi la serviciile publice obișnuite de ocupare a forței de muncă, pe lângă îndrumarea specială și personalizată și medierea oferite romilor aflați în căutarea unui loc de muncă, și să sprijine angajarea de funcționari publici calificați de etnie romă.

Deși există mai multe inițiative promițătoare în statele membre, încă nu a fost atins impactul preconizat. Îmbunătățirile vizibile în ceea ce privește participarea la educație și nivelul educațional nu s-au materializat în creșterea posibilităților de angajare a romilor¹⁹. În unele cazuri, situația romilor în ceea ce privește ocuparea forței de muncă s-a deteriorat în continuare, deși, parțial, aceasta este cauzată de creșterea generală a șomajului în mai multe state membre ale UE, din ultimii ani. În acest context, romii și, într-o măsură și mai mare, femeile de etnie romă²⁰ au fost afectați în mod special, întrucât adesea ei nu dețin competențe și calificări cerute pe piață. În plus, șansele romilor pe piața muncii sunt limitate din cauza discriminării directe și indirecte²¹. Pentru a înregistra progrese în această situație dificilă este nevoie de acțiuni ferme și de investiții în capitalul uman efectuate de statele membre, cum ar fi măsuri care să asigure un acces egal la servicii sociale și să ofere programe personalizate de îndrumare și de ocupare a forței de muncă. Posibilitățile de creare de locuri de muncă pentru romi prin activități independente, prin antreprenariat (social), precum și prin utilizarea de instrumente financiare inovatoare au fost prea puțin exploatate. Inovarea socială ar trebui consolidată prin testarea unor noi abordări în ceea ce privește politicile și prin extinderea inițiativelor de succes, consolidând cooperarea dintre diferiți actori de la nivel local și regional.

¹⁹ FRA, *Poverty and Employment: The situation of Roma in 11 EU Member States* (Sărăcia și ocuparea forței de muncă: situația romilor din 11 state membre ale UE). *Studiu privind romii – Raport specific* (care va apărea în 2014)

²⁰ În statele membre care au făcut obiectul studiului, 21 % din femeile de etnie romă erau încadrate într-o formă de muncă remunerată, față de 35 % din bărbații de etnie romă. FRA, *Analysis of FRA Roma Survey by Gender* (Analiza studiului FRA privind romii în funcție de gen) (septembrie 2013).

²¹ Proporția romilor care au fost discriminați în ultimii 5 ani atunci când căutau un loc de muncă: CZ 74 %, EL 68 %, IT 66 %, FR 65 %, PL 64 %, PT 56 %, HU 51 %, SK 49 %, BG 41 %, RO 39 %, ES 38 %. FRA, *Poverty and Employment: The situation of Roma in 11 EU Member States* (Sărăcia și ocuparea forței de muncă: situația romilor din 11 state membre ale UE) *Sondaj privind romii - raport specific* (urmează să apară în 2014).

Din proiectele de succes se pot desprinde învățăminte, de exemplu, platforma de informare *Thara* din Austria, un proiect-pilot de stimulare a parcurșurilor de activare socială și profesională din Belgia, centrele de dezvoltare comunitare pentru eliminarea obstacolelor către piața muncii din Bulgaria sau planurile de acțiune integrate din Renania de Nord-Westfalia și Berlin, pentru a menționa doar câteva. Totuși, aceste proiecte sunt inițiate în cea mai mare parte de autorități locale sau regionale și sunt puse în aplicare de ONG-uri, astfel încât rezultatele lor sunt limitate la un anumit teritoriu, iar sustenabilitatea lor rămâne incertă.

Evaluarea arată că există încă prea puține măsuri sistematice puse în aplicare la nivel național, deși există câteva exemple pozitive: consilierii romi pentru locuri de muncă din cadrul Ministerului Muncii din Finlanda, realocarea de resurse pentru programul spaniol *Acceder* sau proiecte-pilot în unele localități din Republica Cehă care introduc aspecte sociale în procedurile de achiziții publice.

Exemple din domeniul ocupării forței de muncă

Bulgaria – Centrele de dezvoltare comunitare (CDC) au ca scop autonomizarea și promovarea încadrării în muncă a tinerilor și a femeilor din comunitățile romi marginalizate. Inițiativa este pusă în aplicare din 2011 de către Centrul pentru dialog interetnic și toleranță AMALIPE, cu sprijinul Comisiei Europene. Au fost înființate centre de dezvoltare comunitare în 11 localități.

Franța (Lyon) – Proiectul Andatu cu parteneri multipli a mobilizat angajamente la nivel local, al societății civile și la nivel național, precum și finanțare din parte UE și combină activitățile de formare cu activități de asigurare a accesului la locuri de muncă și la locuințe. Întrucât programul vizează cetățenii mobili ai UE, sunt oferite cursuri de limba franceză. Programul finanțează, de asemenea, cursuri de formare profesională de scurtă durată și oferă asistență individualizată. Fondul social european a sprijinit lansarea programului cu 350 000 EUR. Intervenția are în prezent 73 de beneficiari și conform planificării va fi extinsă la 400 de participanți, ceea ce necesită un buget total de 1,2 milioane EUR.

Ungaria – Programul general al Serviciului public de ocupare a forței de muncă, care are ca scop **îmbunătățirea capacității de inserție profesională a persoanelor defavorizate**, vizează diverse subgrupuri ale șomerilor înregistrați, romii având prioritate întrucât sunt unul dintre grupurile-țintă. Programul oferă o combinație personalizată de subvenții și de servicii, precum consiliere privind piața muncii, îndrumare, formare profesională și subvenții salariale care urmăresc reintegrarea pe piața deschisă a forței de muncă. În conformitate cu o evaluare realizată de experți externi, probabilitatea ocupării forței de muncă crește cu 40 % după urmarea acestui program.

În pofida succesului unor măsuri, pe teren nu s-a obținut încă niciun impact tangibil extins. Pentru a elimina diferențele în materie de ocupare a forței de muncă dintre cetățenii de etnie romă și ceilalți cetățeni, statele membre vor trebui să vizeze simultan atât oferta, cât și cererea de pe piața forței de muncă. În ceea ce privește oferta, nivelul scăzut de competențe al romilor aflați în căutarea unui loc de muncă trebuie rezolvat prin formare profesională și consiliere, combinând măsurile specifice cu asigurarea accesului efectiv la serviciile generale de ocupare a forței de muncă. În ceea ce privește cererea, sunt necesare măsuri pentru a oferi stimulente angajatorilor, precum subvenții

pentru recrutare, sisteme de probă la locul de muncă și programe de ucenicie. Alte măsuri ar putea include vizarea romilor în cadrul garanțiilor pentru tineret, introducerea de aspecte sociale în procedurile de achiziții publice, combaterea discriminării la locul de muncă și încadrarea romilor în funcții publice la nivel național și local, într-un mod care să nu creeze un sistem paralel al forței de muncă. Utilizarea potențialului economiei sociale și al inovării sociale ar putea promova (re)integrarea pe piața forței de muncă.

3.3. Sănătatea

Pentru a reduce decalajul în materie de sănătate dintre romi și restul populației, cadrul UE invită statele membre să ofere acces la asistență medicală de calitate, în special copiilor și femeilor, la asistență medicală preventivă și la servicii sociale, la un nivel similar și în aceleași condiții ca pentru restul populației.

Starea de sănătate precară a romilor este strâns legată de factori sociali, economici și de mediu. Persoanele aflate în situații vulnerabile au adesea dificultăți în a afla căror entități din cadrul sistemului de sănătate trebuie să se adreseze și în a-și face cunoscute nevoile. Printre bariere se numără accesul redus la servicii de sănătate din cauza distanței (de exemplu, așezările romi din zone îndepărtate sau romii fără locuință), lipsa de acces din cauza dificultăților financiare (accesibilitatea medicamentelor), lipsa înregistrării la autoritățile locale, lipsa de informare, în special cu privire la serviciile de prevenire, diferențele culturale și discriminarea. De cele mai multe ori, lipsa asigurării de sănătate înseamnă, de asemenea, lipsa vaccinării copiilor, care, la rândul său, poate împiedica acceptarea lor în școli și grădinițe.

Puține state membre au furnizat informații care să permită comparații privind starea de sănătate a romilor în raport cu cea a populației generale. Deși motivele acestei situații sunt diverse, este totuși esențial faptul că toate statele membre relevante pot monitoriza starea de sănătate a populației romi. Un exemplu pozitiv este ancheta privind sănătatea și bunăstarea pe care Finlanda este pe cale să o elaboreze.

Informațiile disponibile arată diferențe foarte însemnate între statele membre, atât în ceea ce privește situațiile de la care s-a pornit²², cât și progresele. Garantarea unei asigurări de sănătate de bază este încă o provocare în unele state membre, în special în Bulgaria, în România și, de asemenea, în Grecia. Odată cu creșterea șomajului din aceste țări, numărul familiilor care nu dispun de asigurare de sănătate a crescut. Impactul reducerilor bugetare și restructurarea sau anularea unor servicii în cadrul politicilor generale în materie de sănătate din anumite state membre au avut consecințe suplimentare asupra grupurilor vulnerabile, inclusiv asupra romilor. În Franța, guvernul s-a angajat să reducă barierele financiare în ceea ce privește accesul la asistență medicală pentru persoanele cele mai vulnerabile.

Rapoarte din mai multe state membre indică eforturi semnificative depuse în combaterea bolilor infecțioase în rândul romilor. Deși progresele în acest domeniu sunt foarte bine-venite, se impune, de asemenea, o atenție sporită pentru prevenirea și

²² De exemplu, 59 % dintre femeile de etnie romă din Bulgaria, 47 % din România și 38 % din Grecia au afirmat că nu dispun de nicio asigurare medicală, în comparație cu 22 % dintre femeile care nu sunt de etnie romă din Bulgaria și din România și cu 7 % dintre femeile care nu sunt de etnie romă din Grecia. Analiza FRA a studiului FRA privind romii în funcție de gen (septembrie 2013).

tratarea bolilor netransmisibile și pentru campanii privind un stil de viață sănătos. În plus, măsurile de succes trebuie să fie sistematizate.

Formarea de profesioniști în domeniul sănătății (de exemplu, în Republica Cehă) și implicarea de mediatori romi în materie de sănătate reprezintă o modalitate de soluționare a problemei accesului populației romi la servicii de asistență medicală. Mai multe state membre (de exemplu, România, Spania) au investit cu succes în mediatori romi – cu toate acestea, în majoritatea cazurilor, este necesar să se treacă de la o finanțare provizorie la una generalizată și să se asigure o recunoaștere profesională adecvată. În 2013, Comisia a lansat o inițiativă de dezvoltare a unor pachete de formare destinate profesioniștilor în domeniul sănătății care se ocupă de migranți și de minoritățile etnice, inclusiv de romi.

Exemple din domeniul sănătății

Republica Cehă - În programele de învățământ medical, stomatologic și farmaceutic sunt prevăzute cursuri de comunicare obligatorii care se axează pe mediul sociocultural specific al unui pacient. Alte cadre medicale urmează, de asemenea, cursuri de formare în cadrul unor programe privind competențele interpersonale ale profesioniștilor (*Interpersonální dovednosti specialisty*) și de educație (*Edukace*).

Ungaria - Au loc cursuri de formare destinate personalului din serviciile de asistență medicală de bază: în 2013, 250 de inspectori din domeniul sănătății au participat la cursuri de formare și se preconizează că aproximativ 4 830 de specialiști vor fi instruiți de către aceștia în prima jumătate a anului 2014.

Franța - În ianuarie 2013, guvernul s-a angajat să rezolve inegalitățile tot mai mari în materie de sănătate cauzate de criză și să **reducă barierele financiare în ceea ce privește accesul la asistență medicală.**

România - În cadrul programului de mediere în materie de asistență medicală au loc campanii de sensibilizare și de schimbare comportamentală, care vizează sănătatea populației romi.

Spania - Activitatea mediatorilor din domeniul sănătății s-a dovedit a contribui la ameliorarea sănătății în rândul populației romi din Spania. Proiectul Navarra care se derulează de mai mulți ani a fost ales drept exemplu de bună practică de către OMS²³.

În urma analizării măsurilor de sănătate, se poate concluziona că asigurarea de sănătate și asigurările sociale de bază nu sunt încă extinse la toate persoanele. Sunt esențiale investiții într-o asistență medicală adecvată și în măsuri preventive pentru toți romii, în special pentru copii, deoarece acestea vor preveni apariția unor probleme de sănătate suplimentare în viitor. Inițiativele promițătoare ar trebui extinse și multiplicare pentru a obține un impact real pe teren.

²³

În publicația sa intitulată „Poverty and social exclusion in the WHO European Union: Health systems respond.” http://www.navarra.es/NR/rdonlyres/D4DFA3BA-F54F-40DE-8C5F-9F24A003868E/233965/2_Spain_06Feb09casopublicado2010.pdf

3.4. Locuințele

Pentru a elimina diferențele dintre cetățenii de etnie romă și ceilalți cetățeni, cadrul UE invită statele membre să promoveze accesul nediscriminatoriu la locuințe, inclusiv la locuințe sociale și la utilități publice (cum ar fi apa, electricitatea și gazele)²⁴. În plus, cadrul UE a subliniat necesitatea de a considera problema locuințelor ca parte a unei abordări integrate a incluziunii sociale și a combaterii segregării.

Intervențiile în domeniul locuințelor au fost adesea punctul cel mai slab din strategiile naționale. Lipsa unor progrese este cauzată în principal de: zonele gri privind legalizarea locuințelor existente și a așezărilor temporare, astfel cum se ilustrează în hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului²⁵, neînstituirea unui dialog efectiv cu comunitățile locale autohtone și cu cele rome (de exemplu în Bulgaria), insuficiența fondurilor publice naționale și absorbția scăzută a fondurilor UE, în pofida îndrumărilor din partea Comisiei²⁶, nevoia de a se dezvolta în continuare sectorul locuințelor sociale în mai multe state membre. Una dintre principalele bariere întâlnite în utilizarea finanțării FEDR a fost elaborarea de proiecte integrate de locuințe.

În ciuda contextului dificil, există și practici promițătoare. Cu ajutorul Fondului european de dezvoltare regională (FEDR), în Franța au fost construite locuințe provizorii de calitate cu implicarea comunității rome. În Germania, proiectele în domeniul locuințelor includ și măsuri care promovează integrarea familiilor rome în cartiere. În Belgia, mediatorii depun eforturi să câștige încrederea cetățenilor de etnie romă și a celorlalți cetățeni pentru intervenții acceptabile în domeniul locuințelor. În Ungaria, orașele trebuie să pregătească un plan de combatere a segregării, ca parte integrantă a strategiilor de amenajare urbană.

Exemple din domeniul locuințelor

Belgia – În ianuarie 2013, 38 de mediatori/persoane de legătură (adică mediatori interculturali), administratori („stewards”) de cartiere, șefi de proiecte și consultanți au colaborat în regiunea Bruxelles-Capitală și în regiunea Flandra (angajați de către

²⁴ 42 % dintre romii care au participat la studiu au afirmat că nu au apă curentă și nici canalizare și nici energie electrică în țara lor de origine. FRA, *The situation of Roma in 15 Member States and Croatia* (Situția romilor din 15 state membre și Croația) (2013).

²⁵ Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în cauza Yordanova și alții/Bulgaria, hotărârea nr. 25446/06 din 24 aprilie 2012, a concluzionat că, deși romii în cauză locuiau într-o așezare ilegală, evacuarea lor a constituit o încălcare a articolului 8 din Convenția europeană a drepturilor omului (privind viața privată și proprietatea privată): locuințele lor, deși construite ilegal pe acel loc, trebuiau considerate proprietatea lor, iar măsura de evacuare a lor a fost disproporționată. „În contextul articolului 8, în cazuri precum cel de față, specificitatea solicitanților ca grup social și nevoile lor trebuie să fie unul dintre factorii relevanți în evaluarea proporționalității pe care autoritățile naționale au obligația să o efectueze.” Această poziție adoptată de Curte în cauza Yordanova a fost confirmată și dezvoltată ulterior într-o hotărâre mai recentă, în cauza Winterstein și alții/Franța (Curtea Europeană a Drepturilor Omului, nr. 27013/07 din 17 octombrie 2013). O încălcare similară a Convenției europene a drepturilor omului (articolul 8) a fost constatată de către Apărătorul public al drepturilor din Slovacia (Avocatul Poporului) în examinarea sa privind evacuarea forțată și desființarea unei așezări rome efectuate în 2012 în Kosice, Slovacia (raportul din 23 iulie 2013).

²⁶ Notă orientativă privind punerea în aplicare, în cadrul FEDR, a intervențiilor integrate în domeniul locuințelor în favoarea comunităților marginalizate, 28 ianuarie 2011.
http://ec.europa.eu/regional_policy/information/search/detail.cfm?LAN=EN&id=354&lang=en

centrele publice pentru asistență socială, Ministerul Educației, Agenția de Ocupare a Forței de Muncă, Poliție, servicii de integrare sau ONG-uri locale) pentru **a obține sprijinul cetățenilor de etnie romă și al celorlalți cetățeni** pentru intervenții în domeniul locuințelor.

Germania – În Kiel, proiectul în domeniul locuințelor „Maro Temm e.G.” ajută persoanele de etnie sinti și romă de toate generațiile să trăiască împreună și să își păstreze cultura și limba lor (romani), fără să fie segregate. Sunt asigurate și alte activități, precum sprijin pentru efectuarea temelor, activități recreaționale și mici sărbători culturale. În **Berlin**, proiectul „Task Force Okerstraße” are ca scop acceptarea romilor ca vecini și integrarea acestora în comunitate. Familiile rome sunt consiliate, ajutate în relațiile lor cu autoritățile și primesc asistență în cazul unor litigii cu proprietarii locuințelor lor. În plus, se oferă îngrijire pentru copii, iar tinerii sunt încurajați să participe la activități recreaționale.

Ungaria - Orașele trebuie să pregătească un așa-numit *Plan pentru șanse egale la nivel local (de combatere a segregării)* ca parte a strategiilor integrate de amenajare urbană. Un plan de combatere a segregării identifică intervenții sistemice (relevante pentru întregul oraș) pentru a împiedica sau a reduce segregarea. Planurile pentru șanse egale la nivel local au devenit o cerință obligatorie pentru autoritățile locale, în temeiul Legii privind egalitatea de șanse. Finanțarea FEDR sprijină proiecte rezidențiale integrate pentru comunitățile rome și alte comunități marginalizate.

Ca și în alte domenii, proiectele la scară mică oferă învățăminte utile în materie de politici, dar trebuie să fie extinse pentru a genera rezultatele preconizate. Pentru a realiza progrese tangibile și durabile în sectorul locuințelor, statele membre ar trebui să abordeze mai eficient blocajele identificate mai sus. În unele state membre este necesară legislație care să clarifice statutul juridic al locuințelor existente. De asemenea, intervențiile regulate de planificare urbană pentru eliminarea și prevenirea ghetozării din orașe ar trebui sprijinite de guvernele naționale, iar riscul disproporționat de excludere socială din zonele rurale impune eforturi sporite. Pentru succesul tuturor proiectelor este esențială implicarea atât a cetățenilor de etnie romă, cât și a celorlalți cetățeni. Având în vedere insuficiența resurselor publice, în special deoarece în majoritatea statelor membre locuințele țin de competența municipalităților, ar trebui să se utilizeze mai bine fondurile disponibile din FEDR.

3.5. Combaterea discriminării în mod eficace

Principiul nediscriminării constituie unul dintre principiile fundamentale ale Uniunii Europene. La 13 ani după adoptarea, în anul 2000, a directivelor emblematice ale UE privind combaterea discriminării, discriminarea romilor este încă larg răspândită²⁷. Aceasta nu trebuie să existe în Uniunea Europeană. Situația femeilor de etnie romă²⁸

²⁷ Raportul Comisiei către Parlamentul European și Consiliu și Raportul comun al Consiliului privind aplicarea Directivei 2000/43/CE a Consiliului din 29 iunie 2000 de punere în aplicare a principiului egalității de tratament între persoane, fără deosebire de rasă sau origine etnică („Directiva privind egalitatea rasială”) și a Directivei 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă („Directiva privind egalitatea de tratament”).

²⁸ Parlamentul European a atras, de asemenea, atenția asupra situației femeilor de etnie romă în *Rezoluția sa referitoare la aspecte de gen ale Cadrului UE pentru strategiile naționale de integrare a romilor*, adoptată la 10 decembrie 2013.

este adesea mai grea decât cea a bărbaților de etnie romă, întrucât ele se confruntă cu discriminări multiple. Situația copiilor de etnie romă dă naștere adesea unor îngrijorări suplimentare²⁹.

Problemele specifice romilor nu sunt, în general, cauzate de lacune legislative, ci mai degrabă de punerea în aplicare a legislației. Pentru a consolida lupta împotriva discriminării, este necesar ca legislația să fie combinată cu politici și măsuri financiare. Recomandarea Consiliului (articolele 2.1-2.5) propune măsuri specifice suplimentare statelor membre, inclusiv acțiuni pozitive de combatere a discriminării. Recomandarea ar trebui să marcheze începutul unor eforturi politice mai susținute din partea tuturor statelor membre pentru a pune capăt discriminării romilor și pentru a asigura egalitatea în mod concret. Viitoarele rapoarte intermediare ale Comisiei privind punerea în aplicare a strategiilor naționale de integrare a romilor vor examina cu atenție domeniile evidențiate în recomandare.

Raportul recent al Comisiei referitor la aplicarea directivelor privind egalitatea confirmă faptul că statele membre ar trebui să utilizeze mai bine posibilitatea de a adopta măsuri de prevenire sau de compensare a dezavantajelor (acțiune pozitivă). Astfel de măsuri pot combate în mod util discriminarea romilor.

Combaterea traficului de persoane poate contribui, de asemenea, la soluționarea discriminării și a excluziunii sociale a romilor. Femeile și copiii sunt cei mai expuși riscului de a deveni victime. Este necesar să se acorde aceeași atenție prevenirii traficului de persoane, protecției, asistenței și sprijinului acordate victimelor, precum și implicării tuturor celor care pot contribui la soluționarea problemei: inspectori de sănătate, poliție, experți în educație și practicieni în domeniul dreptului. Strategia UE pentru perioada 2012-2016 în vederea eradicării traficului de persoane a sprijinit statele membre să își respecte obligațiile care le revin în temeiul Directivei 2011/36/UE privind combaterea traficului de persoane.

Majoritatea statelor membre au lansat inițiative de sensibilizare cu privire la cultura și istoria romilor; în special, în ultimii ani, un număr tot mai mare dintre acestea au organizat activități de comemorare a Holocaustului romilor. În cele din urmă, în toate statele membre, ar trebui adoptate măsuri mai eficace de combatere a discursurilor retorice și de incitare la ură împotriva romilor.

În unele state membre, unele organisme de promovare a egalității de tratament au jucat un rol deosebit de activ pentru a sensibiliza, a raporta sau a prezenta cazuri de romi care au fost victime ale discriminării (de exemplu, Bulgaria, Republica Cehă, Finlanda, Franța, Grecia, Irlanda, Letonia, Lituania, România, Spania și Suedia). Astfel cum se propune în Recomandarea Consiliului cu privire la măsurile de integrare efectivă a romilor în statele membre, ar trebui să fie consolidată capacitatea de lucru și instituțională a organismelor de promovare a egalității de tratament, iar dialogul regulat dintre punctele de contact naționale pentru romi și aceste organisme ar trebui să continue, astfel cum este deja inițiat de către Comisie.

În plus, în unele state membre, încă mai trebuie să fie dezvoltate instrumente eficace pentru autonomizarea romilor.

²⁹

Recomandarea Comisiei - Investiția în copii: ruperea cercului vicios al defavorizării C(2013)778 din 20 februarie 2013 prevede orientări pentru a ajuta statele membre ale UE să se axeze pe investiții sociale de succes pentru copii.

Exemplu din domeniul combaterii discriminării

Slovacia – Modificarea Legii privind combaterea discriminării a introdus măsuri provizorii de egalizare (acțiune pozitivă) care pot fi adoptate pe motiv de etnie în toate domeniile protejate de lege, adică ocuparea forței de muncă, educație, asistență medicală, securitate socială și acces la bunuri și servicii.

Există deficiențe în aproape toate statele membre în ceea ce privește combaterea discriminării în mod eficace. Aceasta nu ar trebui considerată o politică de sine stătătoare, ci ar trebui integrată în toate politicile. Ar trebui să se acorde o atenție deosebită comunicării publice care poate promova beneficiile diversității și acceptarea sa în cadrul societății. În plus, statele membre vor trebui să imprime o direcție politică clară și să se asigure că nu sunt tolerate manifestări rasiste pe teritoriile lor.

3.6. Asigurarea unui sprijin financiar pentru politicile durabile

Integrarea romilor este o provocare pe termen lung. Politicile și măsurile care vizează integrarea romilor trebuie să fie sustenabile pe termen lung. Cadrul UE invită statele membre să aloce fonduri suficiente de la bugetele naționale și să asigure o utilizare optimă a fondurilor UE și internaționale.

În ultimii ani, volumul fondurilor pe care statele membre le-au alocat integrării romilor a crescut în mod semnificativ. Deși este evident progresul în ceea ce privește angajamentul și planificarea, există în continuare probleme în ceea ce privește punerea în aplicare. Țările cu o populație romă importantă se confruntă în continuare cu dificultăți majore în ceea ce privește utilizarea fondurilor UE. Gravitatea problemelor existente în diferitele domenii de politică și interdependența lor necesită o abordare integrată, care să combine investițiile în ocuparea forței de muncă, educație, asistență medicală și locuințe, prin diverse fonduri.

În perioada 2007-2013, utilizarea potențială a fondurilor UE nu a fost exploatată pe deplin în vederea sprijinirii integrării romilor. Motivele sunt diverse: dificultăți în găsirea cofinanțării naționale și în combinarea fondurilor, structuri administrative excesiv de complexe, lipsa capacității administrative și a expertizei, folosirea insuficientă a asistenței tehnice privind utilizarea fondurilor UE și o slabă cooperare între autorități și cetățenii de etnie romă. Deși adoptarea strategiilor naționale de integrare a romilor reprezintă un pas important în crearea unui cadru pentru incluziunea romilor, experiența arată că armonizarea politicilor și finanțării generale cu politicile și finanțarea specifice romilor trebuie să fie în continuare îmbunătățită, pornind de la o mai bună monitorizare a rezultatelor și a impactului intervențiilor finanțate de UE. Dacă este cazul, o astfel de abordare integrată poate fi îmbunătățită în continuare prin introducerea unei abordări teritoriale, axate pe cele mai defavorizate microregiuni.

Pentru perioada de programare 2014-2020 s-a făcut un efort pentru a remedia aceste deficiențe, asigurându-se că un procent corespunzător din bugetul politicii de coeziune este alocat pentru investiții în capitalul uman, în ocuparea forței de muncă și în incluziunea socială. Pentru perioada 2014-2020 au fost alocate statelor membre 343 de miliarde EUR din fondurile structurale și de coeziune.

Cel puțin 80 de miliarde EUR din această sumă vor fi alocate pentru investiții în capitalul uman, în ocuparea forței de muncă și în incluziunea socială prin intermediul

Fondului social european (FSE). S-a decis ca, în fiecare țară, un procent de cel puțin 20 % (față de 17% - actuala proporție) din FSE să fie rezervat pentru combaterea excluziunii sociale și a sărăciei, adică aproximativ 16 miliarde EUR. De asemenea, a fost stabilită o prioritate specifică de investiții pentru integrarea comunităților marginalizate, precum comunitatea romilor. Persoanele defavorizate, inclusiv romii, vor beneficia și de măsuri finanțate în cadrul altor priorități de investiții ale FSE care vizează o educație de bună calitate a preșcolarilor, reducerea și prevenirea părăsirii timpurii a școlii, promovarea accesului la locurile de muncă sau creșterea ocupării forței de muncă în rândul tinerilor prin garanții pentru tineret. Pentru a se asigura că FSE va ajunge la beneficiarii vizați, este necesar să existe deja cadre instituționale și de reglementare adecvate. Statele membre pot îmbunătăți calitatea modului în care utilizează fondurile UE prin schimbul de bune practici, prin intermediul unui dialog permanent cu părțile interesate, prin intermediul evaluărilor și al observațiilor din studiile universitare.

În ceea ce privește prioritatea de investiții a Fondului european de dezvoltare regională (FEDR) din cadrul obiectivului tematic de promovare a incluziunii sociale și de combatere a sărăciei și a oricărei forme de discriminare, aceasta permite sprijinirea regenerării fizice, economice și sociale a comunităților defavorizate din zonele urbane și rurale. Prioritatea de investiții poate fi utilizată pentru a se continua programele integrate din domeniul locuințelor în favoarea comunităților marginalizate, inclusiv a romilor, care au fost începute cu finanțare din FEDR în perioada 2007-2013. Alte priorități de investiții, de exemplu în domeniul infrastructurii de sănătate, sociale și educaționale, pot sprijini investițiile în echipamente pentru punerea în aplicare a obiectivelor de integrare a romilor corespunzătoare, inclusiv pentru implicarea romilor în acțiunile generale. De asemenea, ar putea fi relevant sprijinul FEDR acordat orașelor care abordează provocările demografice și sociale în cadrul unor strategii integrate și durabile de dezvoltare urbană.

Ca parte a mecanismului de condiționalitate *ex ante* pentru politica de coeziune pentru 2014-2020, trebuie să fie instituit un cadru național de integrare a romilor în cazul în care sunt programate fonduri pentru integrarea romilor. Aceasta stabilește o legătură directă între cadrul de politică al UE și finanțare și urmărește să maximizeze eficacitatea finanțării.

În cadrul negocierilor cu statele membre privind acordurile de parteneriat, Comisia se asigură că provocările privind incluziunea romilor, identificate în cadrul semestrului european, sunt reflectate în mod corespunzător în prioritățile de finanțare ale programelor viitoare. În plus, pentru a îmbunătăți capacitatea administrativă și expertiza, statele membre pot utiliza granturi globale pentru a încredința gestionarea și punerea în aplicare a unor părți din programele lor unor organisme intermediare, care și-au demonstrat experiența și cunoștințele pe teren³⁰.

În mai multe state membre, o mare parte a comunităților rome marginalizate trăiește în zone rurale. Din acest motiv, Comisia a informat statele membre cu privire la posibilitățile existente pentru a sprijini integrarea grupurilor defavorizate, inclusiv a romilor, în cadrul politicii de dezvoltare rurală prin intermediul Fondului european agricol pentru dezvoltare rurală (FEADR). În cadrul dialogului informal privind

³⁰

Regulamentul (UE) nr.1303/2013 din 17 decembrie 2013, op. cit.

acordul de parteneriat și programele pentru perioada de programare 2014-2020, serviciile Comisiei au solicitat statelor membre vizate în cea mai mare măsură să își implice în discuție punctele lor de contact naționale pentru romi³¹.

În plus, ar trebui să fie pe deplin exploatate și posibilitățile de finanțare ale programului Erasmus³².

Al șaptelea program-cadru pentru activități de cercetare și de dezvoltare³³ prevede și alte oportunități de consolidare a unor politici coerente și eficiente din punctul de vedere al costurilor în acest domeniu.

Bulgaria - Municipality **Kavarna** este un exemplu în ceea ce privește **investițiile în strategiile de integrare pentru dezvoltarea locală**. Municipality Kavarna a investit în dezvoltarea infrastructurii, în îmbunătățirea accesului copiilor romi la o educație și o îngrijire de calitate destinate preșcolariilor, în educația sanitară și în cooperarea cu alte orașe și cu angajatorii privați pentru a promova ocuparea forței de muncă în rândul romilor. Diversificarea resurselor, măsurile sistematice și angajamentul politic ferm al conducerii municipale au contribuit la obținerea de rezultate în toate domeniile de politică (de la îmbunătățirea calității serviciilor publice și îmbunătățirea ratei de absolvire a școlii la reducerea ratei mortalității și creșterea ocupării forței de muncă în rândul romilor atât în sectorul public, cât și în cel privat). Fondurile europene structurale și de investiții au contribuit, de asemenea, la asigurarea sustenabilității rezultatelor, oferind 3,1 milioane EUR pentru investiții în infrastructura fizică și în capitalul uman.

Spania – În cadrul Programului operațional FSE pentru combaterea discriminării, organizația nonprofit **Fundación Secretariado Gitano** a jucat un rol esențial în integrarea socială și în câmpul muncii a persoanelor de etnie romă, în calitate de **organism intermediar** al programului. Punerea în aplicare prin intermediul unei organizații neguvernamentale care îndeplinește funcția de organism intermediar s-a dovedit esențială pentru gestionarea eficientă și eficace a fondurilor UE, pentru stabilirea de parteneriate puternice, operaționale și pe termen lung cu societăți private, pentru flexibilitatea și adaptarea programului la noile necesități sociale și pentru implementarea de proiecte de inovare socială. În ceea ce privește programul operațional în ansamblu, numărul de acorduri cu entități și organizații a crescut la 1 400 de acorduri active, la care participă întreprinderi care au nevoie de angajați (71 %), administrații publice (20 %) și entități din sectorul terțiar (9 %).

Se obține un succes de durată numai dacă investițiile în domeniul educației sunt însoțite de investiții în ocuparea forței de muncă și în locuințe, fiind vizate explicit, dar nu exclusiv, comunitățile rome. Este esențial pentru incluziunea romilor să se adopte o abordare care include sectoare, părți interesate și fonduri

³¹ Statelor membre li s-a solicitat să invite punctele de contact naționale pentru romi să participe la organismele de lucru care discută despre viitoarele programe de dezvoltare rurală, precum și la viitoarele comisii de monitorizare a acestor programe.

³² Programul Erasmus+ beneficiază de o creștere de 40 % a bugetului său (adică 14,7 miliarde EUR) pentru perioada 2014-2020. În special, proiectele de cooperare transnațională din cadrul *parteneriatelor strategice (Acțiunea-cheie II)* și *al inițiativelor prospective (Acțiunea-cheie III)* pot contribui la dezvoltarea unor abordări noi și inovatoare pentru a soluționa provocările educaționale cu care se confruntă comunitățile rome.

³³ <http://romani.humanities.manchester.ac.uk/migrom/>

multiple (care este facilitată de noua generație de fonduri UE). În același timp, pentru a răspunde nevoilor locale și pentru a consolida capacitățile ONG-urilor, ar trebui asigurate oportunități de finanțare neconcurențiale pentru proiectele locale mici. Ar trebui promovate granturi globale, în special în statele membre cu capacități administrative mai limitate. În cadrul contactelor sale cu statele membre, Comisia încurajează autoritățile locale și reprezentanții romilor să colaboreze de la început pentru stabilirea strategiilor locale de incluziune.

4. ȚĂRILE IMPLICATE ÎN PROCESUL DE ADERARE

Există aproximativ 10-12 milioane de romi în Europa, din care aproximativ 4 milioane în Turcia și 1 milion în Balcanii de Vest. Romii sunt foarte adesea victime ale rasismului, ale discriminării și excluziunii sociale și trăiesc în condiții de sărăcie extremă, fiind lipsiți de un acces suficient la asistență medicală, educație și formare profesională, la locuințe și locuri de muncă. Prin urmare, țările implicate în procesul de aderare trebuie să își intensifice eforturile pentru a integra în continuare populațiile de romi de pe teritoriul lor, inclusiv refugiații și persoanele strămutate în interiorul țării, dintre care mulți sunt romi. Excluziunea romilor continuă să aibă consecințe în ceea ce privește creșterea numărului de romi care migrează temporar către state membre ale UE, în cadrul regimului fără vize, iar acest lucru poate avea un impact negativ asupra liberalizării vizelor, care reprezintă o realizare majoră pentru integrarea Balcanilor de Vest³⁴ în UE. Comisia colaborează îndeaproape cu fiecare țară implicată în procesul de aderare pentru a analiza progresele înregistrate în punerea în aplicare a angajamentelor lor în ceea ce privește incluziunea romilor.

În perioada 2007-2013, a fost oferită asistență pentru preaderare în valoare de peste 100 milioane EUR în cadrul Instrumentului de asistență pentru preaderare (IPA), pentru a sprijini incluziunea socială și integrarea romilor în țările implicate în procesul de aderare, inclusiv domeniul locuințelor. Pentru a îmbunătăți coordonarea, eficiența și vizibilitatea sprijinului financiar pentru incluziunea romilor în cadrul noului IPA II, vor fi finanțate în continuare acțiuni specifice în cadrul programelor naționale relevante, printr-o abordare sectorială și ca parte a unui pachet global IPA („mecanismul de incluziune a romilor”). Acestea vor fi însoțite de o monitorizare riguroasă care va implica guvernele și toate părțile interesate, inclusiv societatea civilă.

Pentru a sprijini eforturile țărilor implicate în procesul de aderare, Comisia:

- va continua să sprijine și să organizeze împreună cu fiecare țară sesiuni naționale în urma „seminarelor privind incluziunea romilor” din 2011, cu o monitorizare riguroasă a punerii în aplicare a concluziilor operaționale comune;
- va crește și va orienta mai bine acțiunile IPA II, prin intermediul unui „mecanism de incluziune a romilor”, pentru a finanța măsurile evidențiate în documentele de strategie de țară sau convenite la seminarele naționale și pentru a îmbunătăți cooperarea cu părțile interesate externe. Finanțarea va trece de la

³⁴

Astfel cum a fost recomandat de către Comisie în Al patrulea raport privind monitorizarea ulterioară liberalizării vizelor pentru țările din Balcanii de Vest (Albania, Bosnia și Herțegovina, fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, Muntenegru și Serbia), [COM(2013) 836 final], în conformitate cu declarația Comisiei din 8 noiembrie 2010.

sprijinirea elaborării de politici și a consolidării instituțiilor la acțiuni cu impact direct asupra vieții persoanelor de etnie romă, acordându-se o atenție specială educației, locuințelor și incluziunii sociale;

- va acorda premii ONG-urilor pentru proiecte inovatoare și de succes care urmăresc incluziunea romilor.

Comisia va monitoriza în continuare îndeaproape evoluțiile din țările implicate în procesul de aderare, în rapoartele sale intermediare anuale, și le va sprijini să își transpună angajamente lor politice privind incluziunea romilor în angajamente concrete și durabile pe teren.

Recomandarea Consiliului privind măsuri efective de integrare a romilor din statele membre este relevantă pentru țările implicate în procesul de aderare, deoarece este parte integrantă a acquis-ului UE. Țările implicate în procesul de aderare trebuie să adopte, de asemenea, acțiuni specifice pentru a reduce diferențele dintre populația romă și restul populației în ceea ce privește accesul la educație, la locuri de muncă, la asistență medicală și la locuințe. Aceste acțiuni trebuie să fie însoțite de politici transsectoriale deosebit de relevante pentru țările respective, cum ar fi furnizarea de documente personale și consolidarea implicării autorităților locale și regionale și a dialogului cu organizațiile societății civile.

Decada incluziunii romilor³⁵ a inspirat foarte mult cadrul UE. Aceasta a jucat un rol pozitiv în mobilizarea societății civile și în asigurarea tranziției line la cadrul UE a țărilor implicate în procesul de aderare. Activitățile coalițiilor civile coordonate și sprijinite de secretariatul Decadei incluziunii romilor au demonstrat, de asemenea, o puternică valoare adăugată.

5. CONCLUZII – PERSPECTIVE

Cadrul UE 2011 instituie un proces pe termen lung. Acesta presupune un angajament politic susținut din partea tuturor părților interesate pentru a aduce o schimbare pozitivă în viața romilor până în 2020.

Primul pas pe această cale lungă a fost făcut atunci când fiecare stat membru și-a elaborat propria strategie națională de integrare a romilor. În prezent, punerea în aplicare a acestor strategii a început.

Urmând orientările Comisiei, statele membre au început să creeze condițiile prealabile structurale indispensabile pentru punerea în aplicare cu succes a strategiilor lor³⁶. Pentru prima dată, toate statele membre ale UE și-au pus în funcțiune strategiile lor de integrare a romilor, iar multitudinea de proiecte desfășurate în toate statele membre ale UE demonstrează că incluziunea romilor este posibilă.

Ca o a doua etapă, vor fi obținute schimbări efective ale situației romilor numai dacă statele membre:

³⁵ În plus față de șapte state membre ale UE, următoarele țări implicate în procesul de aderare sunt membre ale Decadei incluziunii romilor: Albania, Bosnia și Herțegovina, fosta Republică iugoslavă a Macedoniei, Muntenegru și Serbia.

³⁶ Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor, *Progrese înregistrate în punerea în aplicare a strategiilor naționale de integrare a romilor*, COM(2013) 454, 26 iunie 2013.

- dovedesc voința politică și hotărârea de a continua calea care duce la rezultatele preconizate pentru romi la nivel local până în 2020 și de a respecta în mod constant angajamentele pe care și le-au asumat la cele mai înalte niveluri politice;
- combină legislația cu măsuri de politică și financiare și îmbunătățesc și consolidează structuri pentru a asigura punerea în aplicare eficace a strategiilor naționale de integrare a romilor, în special în ceea ce privește guvernarea, cooperarea cu părțile interesate și monitorizarea. Aceste structuri trebuie să devină ferm integrate în administrațiile naționale în următorii ani;
- împreună cu Comisia, asigură monitorizarea și evaluarea utilizării eficace a fondurilor europene structurale și de investiții disponibile, în conformitate cu cadrul relevant de reglementare a gestiunii partajate;
- participă activ în cadrul rețelei de puncte de contact naționale pentru romi și pun la dispoziția punctelor lor de contact naționale pentru romi un mandat corespunzător, precum și resurse;
- monitorizează progresele și furnizează informații Comisiei, inclusiv pentru rapoartele anuale ale Comisiei.

Cadrul UE și Recomandarea Consiliului privind măsuri efective de integrare a romilor din statele membre au deschis calea către incluziunea romilor. UE își va asuma în continuare rolul de lider politic și va sprijini din punct de vedere practic eforturile statelor membre, inclusiv prin intermediul fondurilor UE. Totuși, acesta este doar începutul, iar Comisia își va îndeplini rolul care îi revine, pentru a se asigura că această cale este urmată consecvent în continuare. În special, Comisia:

- va furniza orientări anuale privind politicile din cadrul Strategiei Europa 2020, formulând recomandări specifice fiecărei țări privind romii, dacă este cazul, și prin rapoarte intermediare în domeniile identificate în recomandare, necesitatea unei revizuirii sau actualizării a acestora urmând a fi examinată până la 1 ianuarie 2019;
- va oferi sprijin metodologic și va promova schimbul de experiență și de bune practici prin intermediul rețelei de puncte de contact naționale pentru romi;
- va continua dialogul regulat cu societatea civilă, va sprijini ONG-urile locale pentru toți prin intermediul proiectului-pilot al Parlamentului European și va implica societatea civilă în monitorizarea progreselor;
- va promova utilizarea fondurilor UE disponibile³⁷ și va consolida capacitatea autorităților la toate nivelurile, pentru a utiliza în mod eficient fondurile UE;
- va acorda sprijin specific la nivel local prin sporirea accesibilității informațiilor (online) privind fondurile UE disponibile pentru incluziunea socială, prin efectuarea unei analize a nevoilor autorităților locale din opt state membre în ceea ce privește sensibilizarea și cooperarea transnațională și prin consolidarea capacității lor administrative;

³⁷

Inclusiv prin intermediul rețelei EURoma, alcătuită din reprezentanții a 12 state membre, cu scopul de a promova utilizarea fondurilor structurale pentru a spori eficacitatea politicilor care vizează romii și pentru a promova incluziunea lor socială.

- în cooperare cu statele membre și, dacă este cazul, cu alte organizații, inclusiv cu Banca Europeană de Investiții și Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare, va dezvolta inițiative care să orienteze mai bine, de la începutul perioadei de programare 2014-2020, finanțarea destinată măsurilor integrate și generale de integrare a romilor. Pe baza unei evaluări a experienței dobândite în această perioadă, va explora modalități de îmbunătățire în continuare a eficacității și a integrării sprijinului financiar din partea UE pentru incluziunea romilor după 2020, inclusiv un mecanism specific.

În cele din urmă, integrarea romilor va depinde și de eforturile susținute ale societății civile române de a se implica împreună cu populația generală în acțiuni, precum și de acțiuni comune întreprinse de toate părțile interesate, printre care autorități locale și regionale, organizații internaționale, universități, biserici și sectorul privat.

Primii ani de punere în aplicare a cadrului UE arată că în toate statele membre sunt în curs de desfășurare acțiuni pentru integrarea romilor. Acestea ar trebui să constituie baza pentru continuarea eforturilor comune și obținerea unor progrese semnificative până în 2020.